

Hellettä, katastrofeja ja Googlea LIBER-konferenssissa

[06/06](#)

Helteisessä Upsalassa pohdittiin heinäkuun alussa viikon verran yliopistokirjastojen riskejä, organisaatiomuutoksia ja laadun kehittämistä sekä mm Oxfordin Google-projektia. Illalla poikkeuksellinen lämpö helli jokivarren ravintolavieraita. Ingmar Bergmanin *Fanny ja Alexander*-elokuvan piispantalo samassa jokivarressa pani katselemaan kohisevaa koskea uusin silmin.

Upsalan yliopiston komean mutta kuumen päärakennuksen suojiin kokoontui noin 180 tutkimusyliopistojen kirjastonjohtajaa ja asiantuntijaa. Suomesta osallistujia oli enemmän kuin viime vuosina Pietarissa ja Groningenissa. Tällä kertaa mukana oli myös suomalainen alustus.

Hyvä lähde LIBERin tavoitteista ja toimintaohjelmista on verkkosivusto <http://www.kb.dk/liber/> ja [konferenssiohjelma Upsalan yliopiston kirjaston sivustolla](#). LIBERin jäsenistöön kuuluu 2006 yhteensä 366 eurooppalaista kirjastoa.

LIBER-konferenssin aihe 2006 oli *Turning the Library Inside Out*. Alustukset julkaistaan Liber Quarterly –verkkolehdessä vuoden vaihteessa. Verkkolehden pitäisi olla käytettävissä yliopiston kirjastoissa, sillä Helsingin yliopiston kirjastot ovat [LIBER -organisaation](#) jäsen, kuten Kansalliskirjastokin.

Turvallisuus ja uudet uhat

Terroristihyökkäykset Lontoossa ja Madridissa saivat mm. University College of Londonin kirjaston, British Libraryn sekä Espanjan Kansalliskirjaston laatimaan kokonaan uudet turvallisuusohjeet. Kaikissa näissä kirjastoissa viime vuosien attentaatit saivat aikaan vaikean tilanteen viestintä-, liikkumis-, ja muine ongelmineen. Espanjassa kirjaston henkilöstöä myös menehtyi. British Libraryn kokoelmajohtaja *Helen Shenton* totesi, että heidän on pakko varautua siihen, että vastaavat kriisit ovat todellisuutta myös lähivuosina.

Toisena uhkana käsiteltiin ilmaston lämpenemistä ja mm. sen aiheuttamia tulvia, kosteuden tunkeutumista historiallisiin rakennuksiin ja aivan uusien tuhohyönteisten lisääntymistä. Selväksi kävi, että eri puolilla maailmaa myös kirjastojen on otettava vakavasti huomioon muuttunut poliittinen tilanne ja ilmaston muutokset.

Oxfordin Google-projekti

Oxfordin yliopiston kirjastonjohtaja Ronald Milne raportoi Google-projektin etenemisestä. Maaliskuussa 2006 on valmistelujen jälkeen käynnistetty aineistojen digitointi, jonka tuloksena lähivuosien mittaan verkossa saataville tulee noin 1-1,5 miljoonaa nidettä, lähinnä ennen vuotta 1900 julkaistua aineistoa. Aineistosta tehdään kaksi digitaalista kopiota, joista toinen on Googlen ja toinen Oxfordin kopio. Aineisto on löydettävissä sekä Googlen että Oxfordin luetteloiden kautta. Google on sitoutunut säilyttämään aineiston palvelimillaan ainakin 20 vuotta ja vastaa projektin kuluista.

Oxfordin aineistoa on jo mukana ECCO- ja EEBO -tietokannoissa, samoin kuin eräissä muissa kiinnostavissa kokoelmissa. Google-projektin alkuvaiheessa keskitytään länsimaisten kielten digitointiin mutta jatkossa mukaan ovat tulossa kyrillinen, kreikankielinen ja myös arabiankielinen kirjallisuus. Oxfordin valtavat kokoelmat avautuvat näin laajasti tutkijoiden saataville lähivuosina. Keskustelimme Ronald Milnen kanssa alustavasti mahdollisuudesta saada Helsingin yliopiston tutkijoilta palautetta digitoitujen kokoelmien käytöstä. Osa yliopiston tutkijoista joutuu nyt käyttämään aineistoa Britanniassa. Helppo saatavuus saattaisi houkuttaa entistä useampia tutkijoita Oxfordin laajojen kokoelmien käyttäjiksi.

Oxford on myös fuusioimassa kirjastojaan. Kaikille Oxfordin kirjastoille rakennetaan yhteinen varastokirjasto, jonne siirretään vähemmän käytettyä aineistoa. Yhteensä 12 humanistisen alan kirjastoa lakkautetaan ja niiden palvelut kokoelmineen siirretään uuteen rakennettavaan kirjastorakennukseen. Oxford on hallinnollisesti yhdistänyt 40 suurinta kirjastoaan yhteen johtamisjärjestelmään (ml. yhteinen kokoelma- ja henkilöstöjohtaja).

Laatu, johtaminen ja organisaatiot

Laadun kehittämistä käsiteltiin kolmen eri näkökulman kautta: 1) palvelujen laatu, 2) laatujohtaminen ja 3) laatujärjestelmät. Stephen Town Cranfieldin yliopistosta esitteli LIBQUAL+ ohjelmaa, josta LIBER valmistelee eurooppalaisen konsortiosopimuksen tekemistä amerikkalaisen kirjastoalan organisaation kanssa. Sopimusta tarjottaneen myös suomalaisille yliopistokirjastoille, joten se on eräs mahdollinen vaihtoehto yhteisen laadun kehittämisen työkaluna.

Toisen näkökulman organisaation laadun ja johtamisen kehittämiseen tarjosi Helsingin yliopiston kirjastoarviointien analyysi. Oma osuuteni oli johdanto evaluoinnin käsitteeseen ja yleiskatsaus 1993, 2000 ja 2004 arviointiin sekä tulosten esittely. Vuoden 2004 arviointipaneelin jäsen Gunnar Sahlin, Ruotsin kansalliskirjaston johtaja, keskittyi pohtimaan arviointia panelistin näkökulmasta ja ylikirjastonhoitaja Kai Ekholm käsitteli tuloksia Kansalliskirjastoprosessin näkökulmasta. Saimme usealta kuulijalta kiinnostuneita jälkikommentteja niin kolmen alustajan yhteisesityksestä kuin Helsingin yliopiston kehitysprosessista. Gunnar Sahlin piti omassa puheenvuorossaan arviointiprosessia antoisana. Hän totesi myös, että Helsingin yliopiston kirjasto-organisaatio on ehkä hajaantuneempi kuin mitä hän on missään muualla nähnyt.

Tromsön yliopiston kirjastonjohtaja ja historian professori Helge Salvesen pohti arviointijärjestelmän toteuttamista Norjassa.

LIBER oli myös toteuttanut tutkimuksen eurooppalaisten kirjastojen organisaatiomuutoksista. Emme ole yksin organisaation kehittämisen kanssa, sillä samansuuntaisia muutoksia on tehty usealla taholla Euroopassa. Ympäristön muutos on johtanut laajasti organisaatioiden johtamisen uudistamaan siten, että johtajuutta on jäsennetty horisontaalisesti ja aihealueittain, ei erillisyyksiköittäin. Francois Cavalier Lyonista esitteli havainnollisten organisaatiokaavioiden avulla toteutettuja muutoksia.

Uusi LIBER

LIBERin ohjelmassa on neljä aluetta, joihin jatkossa keskitytään: tieteellinen julkaiseminen, digitaalisen kirjaston palvelut, kirjastojen johtaminen ja LIBERin jäsenten palvelut.

Jäsenhankintaa ollaan laajentamassa: myös organisaatioiden on mahdollisuus saada jäsenyys ja alennusta jäsenyksiköilleen jäsenmaksusta. Jäsenmaksu päätettiin porrastaa osallistuvien maiden koon mukaan. Suomi kuuluu 2-luokkaan (asukasmäärä 1-25 miljoonaa) ja jäsenmaksun suuruus on siten 700 euroa vuodessa. Itä-Euroopan maille myönnettiin selkeä alennus jäsenmaksusta.

Käynnissä olevia kiinnostavia hankkeita ovat mm.

- *Eurooppalaisen kirjastokortin* kehittäminen, joka takaisi osallistujakirjastojen asiakkaille oikeuden käyttää muiden maiden kirjastoja. Meillä Suomessa ja Skandinaviassa on eurooppalaisittain avoin käyttöpolitiikka, mitä ei suinkaan kaikkialle ole. Kotikirjasto päättäisi eurokortin myöntämisestä ja vastaanottava kirjasto puolestaan päättäisi millaisia palveluja se on valmis antamaan (mm. käyttöoikeus, lainausoikeus jne). Näin voisimme tarjota yliopiston ulkomaille lähteville tutkijoille entistä parempia palveluja.
- LIBER ja OCLC sopivat yhteistyöstä digitaalisten dokumenttien rekisterin kehittämisessä
- Kirjastojen *auditointiprosessi* ja LIBERin auditointipalvelut osana laatujärjestelmän kehittämistä. Tähän kutsuttiin halukkaita kirjastoja mukaan.
- LIBER osallistuu aktiivisesti julkaisuarkistojen kehittämiseen. Glasgowissa on tähän liittyvä konferenssi [Open Scholarship 2006: New Challenges For Open Access Repositories](#) 18.-20. lokakuuta 2006.

Ensi kertaa kilpailua hallituspaikoista

LIBERin 25-vuotiaassa historiassa on totuttu herrasmiesmäiseen seuraajien valintaan. Istuva hallitus on etsinyt mieluisat seuraajat ja yleiskokous on siunannut uudet hallituksen jäsenet keskusteluita ja nuijan kopautuksella. Skandinaavit, ml. Suomen yliopistokirjastojen johtajat aiheuttivat päänvaivaa valintaprosessiin, ja uusia käytäntöjä jouduttiin säveltämään vielä

yleiskokousaamuna. Allekirjoittanutta ja isäntäyliopiston kirjastonjohtajaa Ulf Göranssonia ehdotettiin hallituksen ennakkolistan ulkopuolelta. Kolmelle hallituspaikalle oli siten viisi ehdokasta. Laajenemaan pyrkivä LIBER sai näin hyvää harjoitusta entistä demokraattisemmasta asioiden valmistelusta.

Puheenjohtajaksi valittiin useiden suomalaisten hyvin tuntema Hans Geleijnse Tilburgista, varapuheenjohtajaksi Cambridgen kirjastonjohtaja Peter Fox sekä hallituksen jatkavaksi jäseneksi Ewa Kobierska-Maciuszko Varsovan yliopiston kirjastosta. Uusiksi jäseniksi valittiin Ulf Göranson Upsalasta ja Francois Cavalier Lyonin yliopiston kirjastosta. Valitsematta jäi lisäksi Göttingenin yliopiston kirjastonjohtaja Norbert Lossau. Suomellakin oli yllättävän laaja kannatus, vaikka Skandinavian ehdokkaita olikin kaksi, sillä kuulin saaneeni lähes saman verran ääniä kuin valituksi tullut Cavalier.

Seuraavat LIBER-konferenssit

Vuoden 2007 konferenssi on Varsovassa ja vuoden 2008 konferenssi Istanbulissa. Uudistuvan LIBERin ohjelmaa kannattaa seurata ja konferensseihin osallistua.

[!\[\]\(e78f798d4ea5c530c9db49e7d26e6b95_img.jpg\) LIBERin tavoitteet ja toimintaohjelma](#)

[!\[\]\(23d9fc146e83b5c3013cfa32c784f8d5_img.jpg\) Konferenssiohjelma](#)

*Kaisa Sinikara
tieto- ja kirjastopalvelujohtaja
Helsingin yliopisto
kirjastopalvelujen koordinointiyksikkö*

*puh. 09 191 21701
kaisa.sinikara [at] helsinki.fi*